

COL·LECCIÓ
t a l e i a

EXPERIÈNCIES
DE
PEDAGOGIA SOCIAL

42

Setem

SERVEI
TERCER
MÓN

C A T A L U N Y A

Amb la col·lecció d'opuscles TALEIA la Fundació Serveis de Cultura Popular pretén fer conèixer les nombroses i variades experiències de pedagogia social que es realitzen al nostre país, sovint poc conegudes i reconegudes.

No és en va que la col·lecció porta el nom de TALEIA: per crear-les i dur-les a la pràctica calen grans dosis d'imaginació, de constància i de solidaritat.

Esperem que la seva publicació fomenti l'intercanvi i impulsi noves iniciatives ●

Colors:

- lila:** Educació especialitzada
- rosa:** Animació socio-cultural
- verd:** Educació ambiental
- marró:** Formació d'adults
- blau:** Educació en el temps lliure

SETEM

COL·LECCIÓ

t	a	e	i	a
---	---	---	---	---

**EXPERIÈNCIES
DE PEDAGOGIA
SOCIAL - 42**

**Text redactat per Josep Mª Basté i Framis
i Antoni Codina i Filbà de SETEM
a petició de la Fundació Serveis de Cultura Popular.**

**© Fundació Serveis de Cultura Popular
Impressió: El Tinter SCCL
Tel. 357 00 50
La Plana, 8
08032 Barcelona
D.L.: B.44.372-1994
ISBN: 84-8000-073-2**

S E T E M

Fundació Serveis de Cultura Popular
1994

Introducció

L'expressió avui s'ha estès amb un significat més ampli. Vivim en un món que es caracteritza per la dependència entre totes les seves parts. Queda lluny el temps en què hom creia que cada país o continent podia viure al marge de les coses que s'esdevenien a la resta del planeta. Aquesta mentalitat, molt occidental, va deixant pas avui a una nova consciència: res del que passa en un lloc del món no és indiferent a la resta. És l'anomenada «interdependència».

El principi de la interdependència es difongué sobretot a partir de la preocupació per la conservació dels recursos naturals del planeta. Però poc a poc ha anat prenent un sentit més profund: els problemes dels altres pobles (el desenvolupament econòmic, la conservació del medi ambient, la superpoblació, la guerra, la droga...) són també els nostres problemes, i les seves solucions també són les nostres. La humanitat és una, i tothom ha d'assumir la seva part de responsabilitat en la millora del món.

Un món «global»

Fa uns anys, en l'àmbit de les comunicacions apareixia una expressió que volia definir una nova etapa històrica. Una etapa caracteritzada per la rapidesa amb què es podien difondre les notícies produïdes en qualsevol punt del planeta terra. Aquesta expressió era «l'aldea global». Tot el món quedava reduït a les dimensions d'una aldea, en la qual qualsevol notícia circulava i era coneguda gairebé a l'instant.

La solidaritat Nord-Sud

Si els problemes dels altres pobles també són els nostres, la situació dels països del Sud, de l'anomenat Tercer Món, també ens ha de preocupar. En primer lloc, per solidaritat i per justícia: perquè tots som germans i iguals en dignitat, ens hagi tocat néixer a Catalunya o a Rwanda. Però, en segon lloc, per realisme: perquè el que passa allà en bona part és per culpa del que nosaltres fem

aquí. I, en tercer lloc, si és cas, per egoisme: perquè els seus problemes tard o d'hora ens acabaran afectant.

Per una o altra raó, o per totes alhora, en la majoria de països rics del Nord funcionen des de fa algunes dècades organismes que treballen en favor dels països empobrits del Sud: organitzacions no governamentals (ONGs), agències estatals i organismes internacionals. El seu treball, en general, es dirigeix a millorar les condicions de vida (culturals, econòmiques i socials) d'aquests pobles.

El balanç de tot aquest esforç és ben divers: va des dels èxits gratificants fins als fracassos lamentables, de la feina ben feta als recursos desaprofitats, de les motivacions altruistes fins a d'altres d'ambigües o interessades... passant per innumbrables esforços, sacrificis i lluites de persones i grups compromesos en la transformació d'una realitat injusta.

Avui tots sabem que l'existència d'un Tercer Món no s'acabarà amb la simple ajuda procedent del Nord, encara que la multipliquéssim per 4 o per 5. L'ajuda és necessària i urgent, molt més quan hi ha pobles i vides de persones en perill. Tanmateix, mentre no canviïn les causes que generen aquesta situació, l'abisme Nord-Sud continuarà creixent i les desigualtats s'aniran aprofundint any rere any. El Tercer Món continuarà existint i empobrint-se dia a dia, mentre no canviïn les relacions desiguals i injustes entre el Nord i el Sud. Mentre no canviï la nostra societat rica i opu-

lenta, la qual augmenta constantment els seus nivells de benestar i desenvolupament a costa dels països pobres de l'hemisferi Sud. Què hem de fer, doncs?

En un món interdependent, a més de l'ajuda, cal treballar per transformar el sistema global que provoca i que agreuja dia a dia les diferències entre homes i dones d'un mateix planeta. Anar a l'arrel, a les causes del problema, és l'única sortida sensata i durable que tenim. I això significa que l'acció més efectiva en favor del Tercer Món es troba avui en el canvi de mentalitats en els països del Nord. Canvi que comença formant i sensibilitzant les seves poblacions i que ha d'encaminar-nos cap a una transformació final del sistema en què vivim. Treballar pel Tercer Món és contribuir a fer una societat més oberta, més solidària, més austera i més conscient de la repercussió directa que el seu propi benestar té sobre les poblacions més pobres del planeta.

Així, l'acció directa del Tercer Món, necessària i urgent, només pren sentit si va acompanyada d'una consciència crítica d'aquesta interdependència global i d'un esforç seriós per transformar des del Nord les estructures injustes que són a l'arrel del sofriment de tants homes i dones dels països del Sud.

Sensibilització, formació, compromís

Fruit d'aquesta nova consciència, la

sensibilització, la formació i el compromís social són a la base de moltes organitzacions noves dels països rics del Nord. L'evolució i el creixement de SETEM CATALUNYA en els darrers anys s'inscriu en aquest moviment.

SETEM CATALUNYA intenta desvetllar aquesta consciència i aquest compromís mitjançant un ampli ventall d'ofertes formatives i educatives, en les quals el contacte directe amb les poblacions del Sud pren un lloc cabdal. Perquè la relació personal amb els homes i les dones del Tercer Món ens transforma i ens ajuda a veure aquest món amb uns altres ulls.

Els camps de solidaritat en països del Sud, els agermanaments de grups... Per diferents camins es tracta d'iniciar una relació que ens ajudi a canviar la nostra mirada sobre el món que ens envolta i sobre el propi viure. I que, des-

prés, això pugui traduir-se en formes concretes de compromís per la transformació que el nostre món «global» tant necessita.

En alguns casos, aquest compromís podrà traduir-se en un treball de solidaritat al Sud (**voluntariat de llarga durada**) que SETEM canalitza. En altres, la majoria, caldrà que esdevingui un compromís des del Nord, des de la pròpia realitat quotidiana. També en aquest camp, SETEM CATALUNYA afronta un repte important que haurà de saber anar canalitzant adequadament en els propers anys (**formació permanent, comitès de solidaritat, campanyes de denúncia, comerç alternatiu, treball de sensibilització...**).

SETEM

Sant Antoni Abat, 49 - 08001 Barcelona

Tel. (93) 441 53 35

Fax. (93) 443 20 69

El camí recorregut des de 1968

moments molt al marge d'aquest procés, iniciat en la majoria de països europeus després de la segona guerra mundial. No era considerat un país pròsper. De fet, el mateix Banc Mundial va considerar-lo com un país receptor d'ajuda fins a l'any 1978. Els espanyols no se sentien membres del club dels rics, ni sentien com avui el deure de compartir el propi benestar amb els més pobres.

La preocupació pel Tercer Món no va créixer amb força al nostre país fins a la dècada dels vuitanta. Fou aleshores quan el nombre d'ONGs especialitzades en la cooperació internacional va créixer de manera vertiginosa. Sobre tot des de l'any 1985, la sensibilització de l'opinió pública va augmentar molt. I les principals ONGs van veure triplcats o quadruplicats els seus ingressos.

Les coses han canviat molt

L'any 1968, a Catalunya no se sentia a parlar encara sobre ONGs, cooperació, o educació per al desenvolupament. Fins i tot, l'expressió «Tercer Món» era nova per a molta gent. Però el procés de descolonització iniciat els anys cinquanta arribava al seu terme i naixia una nova consciència en relació a les joves nacions del Sud.

Espanya, no obstant, vivia en aquells

L'esperit del 68

Fora d'algunes poques ONGs més antigues, entre elles el SETEM, la majoria d'organitzacions actuals són de fundació recent. Concretament, prop del 80% de les ONGs que actualment formen la «Coordinadora Española de ONGs para el Desarrollo» nasqueren a finals dels anys vuitanta.

Com altres organitzacions més antigues, el SETEM nasqué en ambients catòlics, en un moment de forta renovació provocada pels nous aires del Concili Vaticà II. Els escolapis de Ca-

talunya, en aquell moment, començaven a estar presents en terres africanes, sobretot al Senegal, i calia donar-los suport. Però no es tractava només d'ajudar els missioners. El SETEM ja nasqué amb una filosofia nova, molt semblant als plantejaments més actuals sobre la cooperació i el desenvolupament. En el seu nom usava ja la nova expressió «Tercer Món», fugint del llenguatge «missioner» que fins llavors encara imperava. Es tractava, com diem avui, de «col·laborar i aprendre», no només ajudar. I també de transformar la nostra pròpia societat. L'esperit del «maig del 68» és a les arrels de l'arbre actual, a l'origen de la fundació del SETEM. Vet aquí un fragment del primer butlletí del SETEM, del mes de febrer de 1968:

En un temps en què els homes disposen socialment d'un potencial creador, productiu i organitzador capaç d'eradicar del món la misèria (...) és absurd que prediquem la resignació sistemàtica i espiritualitzada a una pobresa patida i no volguda, que ja no és fruit de la fatalitat natural, sinó d'estructures socials superables.

SETEM havia nascut ben lluny de plantejaments paternalistes o assistencialistes. SETEM nasqué amb el convenciment que el Tercer Món ens ha d'ajudar a nosaltres a canviar, a veure aquest món amb uns altres ulls. Tornem a un altre fragment d'aquella primera revista de 1968; ho escriu en Toni Sala, actualment al Camerun, un dels fundadors del SETEM:

Ajudar el Tercer Món no pot significar exclusivament enviar tot el que demanen: diners, objectes, etc. (...) Crec que l'ajuda econòmica sols pot ser acceptada dins d'un marc general de comunicació de tota classe de béns. (...) La conversió personal és un problema que potser massa sovint creiem secundari. (...) Apropem els nens i els joves a la gent dels altres països. (...) El SETEM pot tenir aquí un camp d'acció molt important i profund, encara que aparentment no doni fruits immediats.

Però, potser perquè l'ambient social no estava prou a punt, el SETEM va romandre fins a finals dels anys vuitanta com una organització discreta, testimonial, com un petit gra de mostassa. Un gra que es va transformar en arbre esponerós en la mateixa època propícia en què també naixien i creixien moltes altres organitzacions semblants.

El moment de la crescuda

A partir de 1985, el SETEM creix amb força. Hi havia molta energia latent que esperava el moment propici. El nombre de contactes amb persones i comunitats del Tercer Món es multiplica ràpidament. També augmenta el volum de col·laboradors i simpatitzants a Catalunya. L'entitat es legalitza i ingressa a la «Federació Catalana d'ONGs». Hi ha gent jove que s'implica en nous projectes amb il·lusió. L'any 1990 tenen lloc les primeres experiències de camps de solidaritat. I l'any 1991 ja són prop de

70 els joves que hi participen. El 1992, prop de dos-cents. I paral·lelament hi ha grups a Catalunya que inicien processos d'agermanament amb comunitats del Tercer Món.

Ja consolidada l'oferta de programes de voluntariat de curta durada, l'any 1993 SETEM posa en marxa noves iniciatives. El voluntariat de curta durada s'amplia a gent adulta. Neix també el voluntariat de llarga durada, destinat a persones que s'ofereixen per a un compromís d'alguns anys, al servei de grups i comunitats del Tercer Món. Simultàniament va consolidant-se una oferta sistemàtica de formació destinada a totes aquestes persones, amb uns continguts cada cop més madurs i elaborats. També es desenvolupa la tasca de sensibilització amb la preparació d'alguns materials didàctics (calendari, vídeos...) l'acció organitzada dels voluntaris (xerrades, stands al carrer...) i la constitució de petits grups de base o comitès de solidaritat. I, finalment, s'obre a Barcelona una botiga de comerç alternatiu i recursos educatius, en la nova seu de l'entitat al carrer Sant Antoni Abat, com una eina més de sensibilització i de compromís amb els pobles del Sud.

Però, l'any 1990, SETEM havia esdevingut SETEM CATALUNYA. Perquè ja no era l'única organització SETEM a l'Estat espanyol: A Madrid, una organització vinculada als escolapis, que ja funcionava des de 1982, adopta el mateix nom i plantejament. I aviat ho faran altres companys d'Euskadi, Ara-

gó, La Rioja, Andalusia, Les Illes i el País Valencià, a Espanya; i de Roma, Gènova i Florència, a Itàlia, fins a completar les 11 organitzacions de la FEDERACIÓ SETEM que existeixen actualment. Totes han adoptat una mateixa opció de fons i una mateixa línia de treball.

Els darrers anys s'han caracteritzat per una consolidació dels lligams de la Federació i un creixement continuat de les diverses associacions membres. A Barcelona, SETEM CATALUNYA, l'associació mare, ha continuat creixent, donant resposta a una forta demanda social procedent dels sectors juvenils. L'any 1994, prop de 400 joves catalans van participar en els grups de voluntariat de curta durada en 25 països d'Àfrica, d'Àsia i d'Amèrica Llatina. I l'oferta formativa s'ha completat amb cursos de formació permanent per a ex-voluntaris, cursos d'introducció per a adolescents, i estudis especialitzats per accedir al món de la cooperació professional.

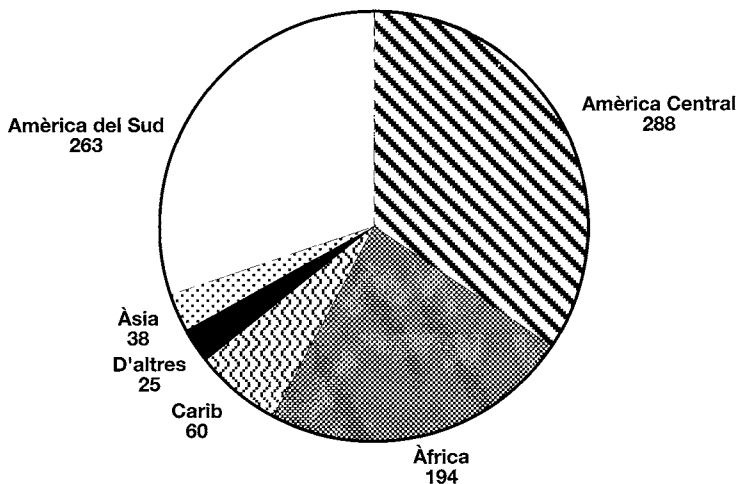
També cal remarcar els lligams creixents que s'han establert amb altres ONGs europees especialitzades en aquest tipus de voluntariat com, per exemple, les organitzacions del Fòrum O.C.C.I., o bé escoles de formació de cooperants belgues i franceses. D'entre aquestes últimes, destaca l'acord de col·laboració establert amb Bioforce-Développement de Lió. Totes aquestes relacions han contribuït a augmentar el nivell de professionalitat i competència de la nostra associació.

Algunes xifres

Participants en els programes de voluntariat de curta durada

Any	SETEM Catalunya	Altres SETEM	Total Espanya
1982-1989	—	360	360
1990	16	60	76
1991	68	72	140
1992	192	46	238
1993	218	178	396
1994	374	251	625
Totals	868	967	1.835

Distribució del voluntariat català per continents (1990-1994)

Països que han acollit voluntariat de SETEM Catalunya (1990-1994)

País	1990	1991	1992	1993	1994	Total
Argentina				6	11	17
Benín					7	7
Bolívia			6	17	38	61
Brasil			20	7	17	44
Camerun			9	8	6	25
Congo, Rep.					5	5
Costa d'Ivori					19	19
Croàcia				9	16	25
Cuba				10	13	23
Dominicana, Rep.			10	7	20	37
El Salvador			26	16	24	66
Equador				6	18	24
Filipines					5	5
Guatemala			14	14	14	42
Guinea Equatorial		6				6
Índia				12	16	28
Kènia		17				17
Mèxic			16	22	25	63
Nepal					5	5
Nicaragua		18	27	28	44	117
Paraguai					3	3
Perú				9	23	32
Rwanda			16			16
Senegal	7	13	16	10	12	58
Togo				13	10	23
Txad			6	6	6	18
Uruguai					8	8
Xile	9	14	27	18	9	77
Totals	16	68	193	218	374	868

Distribució del voluntariat català per comarques (1990-1994)

Anoia = 40	Garrotxa = 1	Segarra = 11
Alt Empordà = 7	Gironès = 11	Segrià = 12
Alt Penedès = 5	La Selva = 7	Solsonès = 2
Bages = 30	Maresme = 56	Tarragonès = 7
Baix Empordà = 2	Noguera = 6	Terra Alta = 1
Baix Llobregat = 44	Osona = 40	Urgell = 3
Barcelonès = 436	Pallars Jussà = 2	Vallès Occidental = 78
Berguedà = 4	Pla de l'Estany = 2	Vallès Oriental = 30
Garraf = 14	Pla d'Urgell = 2	D'altres = 12
Garrigues = 1	Ribera d'Ebre = 2	

Les activitats

permeten seguir un procés gradual i coherent de formació, aprofundiment i compromís.

Aquesta oferta d'activitats s'entrellaça amb les tres àrees d'especialització del SETEM: formació, cooperació i sensibilització. La majoria d'activitats inclouen d'una manera o altra aquestes tres dimensions, de manera que tot el voluntariat segueix un procés de formació, col·labora en accions de cooperació directa al Tercer Món i du a terme accions de sensibilització.

El voluntariat de curta durada

Els programes de voluntariat de curta durada de SETEM CATALUNYA, anomenats «camps de solidaritat», busquen apropar el jovent català al Tercer món amb realisme i responsabilitat. Són una oportunitat per viure, entendre i compartir les necessitats i inquietuds que afronten dia a dia els homes i les dones dels països més pobres. També són una aproximació al món de la cooperació internacional a través del contacte amb les ONGs i amb les organitzacions populars dels països del Sud. En definitiva, es tracta de fer causa comuna amb tothom que lluita per un món més just i solidari, mitjançant la reflexió, l'organització i la mobilització ciutadana.

Per això, els programes de «camps de solidaritat» no són simples accions pun-

En l'esquema de la pàg. 40 es pot veure representada l'oferta d'activitats de SETEM CATALUNYA. Una oferta que agrupa el voluntariat (és a dir, tothom que participa activament en el SETEM) en tres grans seccions: el voluntariat de curta durada, el de llarga durada i el permanent a Catalunya. Aquests tres programes de voluntariat intenten respondre a diferents inquietuds, sensibilitats i possibilitats. I alhora

tuals de cooperació internacional sinó que constitueixen cicles globals de formació, cooperació i sensibilització destinats a conèixer la realitat del Tercer Món i viure-la. En ells segurament és més important allò que hom rep que no allò que hom aporta. Una constatació que resumeix molt bé la idea-lema del SETEM: «Col·labora i aprèn del Tercer Món».

Als candidats a aquestes activitats se'ls demana disponibilitat per aprendre tot allò que les persones d'aquells països poden ensenyar (acollida, solidaritat, respecte, senzillesa, esperança...), una actitud de servei, un compromís que vulgui ser perdurable amb les persones que hom ha conegut, i una mínima capacitat per viure en grup amb obertura i sinceritat (ja que és una activitat que es prepara i es viu en grup). A més d'aquesta actitud interior, s'exigeix una edat mínima de 21 anys i haver participat abans en entitats i grups de caràcter social, cultural, religiós, sindical o polític. Perquè SETEM considera que qualsevol desig de servei al Tercer Món només pot ser madur i coherent si sorgeix del compromís amb les necessitats i injustícies que també existeixen en el nostre propi país.

El procés habitual d'aquests programes s'inicia cada any el mes de novembre, amb la publicació del programa de l'any següent en les seves diverses modalitats. Durant els mesos de desembre i

gener té lloc la pre-inscripció de les persones interessades. I, a partir del mes de febrer, amb els candidats que han estat seleccionats s'inicia el procés propiament dit d'aquests programes, que es desenvolupa al llarg d'uns 15 mesos, en tres fases:

- **1ª fase/ Formació** (de febrer a juny): Comprèn un curs de formació de 40 hores, reunions de grup (per a una preparació més específica) i activitats per obtenir fons.
- **2ª fase/ Viatge i estada** (juliol i/o agost): Per conèixer amb un poble del Tercer Món, amb famílies i amb organitzacions d'allà, col·laborant en el desenvolupament d'un projecte comunitari (agrícola, de construcció, educatiu, sanitari, etc.). També s'entra en contacte amb altres persones i grups del país que fan un treball valuós al servei dels drets humans i de la promoció del seu poble.
- **3ª fase/ Difusió i sensibilització** (durant el curs següent): Activitats a Catalunya per donar a conèixer l'experiència viscuda, a fi de sensibilitzar d'altres persones sobre la situació del Tercer Món, les seves causes reals i les possibles solucions. Per reforçar aquest treball també es conviden a Catalunya algunes persones del Tercer Món amb les quals s'ha conviscut.

A Chile, había venido otro grupo de españoles en agosto del año pasado. El sacerdote Fernando Astorquiza lo recuerda como hazaña. «Trabajaron un mes en un edificio que estaba por derrumbarse, como verdaderos leones. Así comenzó la relación con Chile, y la amistad que permitió que el segundo grupo pernoctara en la parroquia San Pío X.

Alrededor de la mesa con que los esperaban en la parroquia, llena de picarones, queques y bebidas, rieron asegurando que «la vida no es todo trabajo» y que de todas maneras se arrancarían un fin de semana para conocer algo más de Santiago, ya que apenas alcanzaron a ver un par de monumentos nacionales.

Entonces un estudiante de informática de 22 años interrumpe serio: «Hay algo que no se ha dicho y me parece importante. La imagen que tenemos de Chile y del resto de los países del Tercer Mundo es la que nos dan los medios de comunicación. La que ellos quieren, generalmente negativa. Cuando quieren hacer campañas contra el hambre sólo vemos niños famélicos. Lo importante es que estando aquí podremos dar información de primera mano. Decir que esto no es sólo desastre, que también hay cosas buenas».

Y un rubio estudiante de biología agrega: «Más importante que lo que hagamos o dónde vayamos es convivir un mes con otras personas y colaborar en cosas que ya se están moviendo desde aquí. Nuestra función es

dar a conocer esto en España».

Es el momento para hablar de la mentada celebración de los 500 años. Y el ¡No! se escucha tremendo. El biólogo toma la palabra. «Considero que la aniquilación de cualquier cultura no se tiene por qué celebrar. Hace 500 años se llegó a este continente y no fue encuentro de culturas, como se dijo, fue la abolición de una por otra. Además, la situación de dependencia económica que los países del Sur tienen del Norte se debe a la ocupación de estos territorios».

A su lado, Ester añade que «está mal planteado como una celebración, ya que no celebran otras matanzas». «No fue más que el genocidio de los indígenas», aclara otra voz.

No se sienten temerosos de encontrarse con una juventud chilena reacia a 'lo español'. Ignacio, el más joven del grupo, con 21 años «acabados de hacer», como él mismo dice, piensa que lo más probable es que comprobarán que tienen posturas similares al negarse a celebrar dicho «acontecimiento».

Aunque de todas maneras están extrañados de encontrar tan poca reacción latinoamericana contra el Quinto Centenario. «Salvo los indígenas, el resto no dice nada». Alegan que España tampoco es una, grande y libre, que se comporta toda igual. Allí son muchos los que no entienden qué se celebra.

Diari «La Nación»
Santiago de Chile, 20/8/1992

El voluntariat de llarga durada

En nom de SETEM CATALUNYA, el voluntariat de llarga durada col·labora en els esforços col·lectius organitzats de la gent del Sud per transformar les estructures socials injustes. No actuen, per tant, ni a títol personal ni tampoc de manera puntual o aïllada, sinó que ofereixen suport a organitzacions d'Àfrica, d'Àsia i d'Amèrica Llatina que treballen per la millora de les condicions de vida del seu poble.

Aquests voluntaris s'integren en els equips humans de les organitzacions del Sud a les quals SETEM CATALUNYA dona suport, a fi de reforçar la seva acció pel desenvolupament i llur capacitat de treball. No intervenen, per tant, en projectes del propi SETEM ni d'altres organitzacions del Nord. D'altra banda, en tornar al nostre país, aquests voluntaris esdevenen importants agents de sensibilització social, tant per la formació que han rebut com per l'experiència acumulada.

Per esdevenir voluntari de llarga durada s'exigeix una edat mínima de 22 anys i la participació anterior en entitats de caràcter social, cultural, religiós, sindical o polític al nostre país. També convé haver participat anteriorment en algun camp de treball o en alguna experiència semblant en un país del Tercer Món. En cada cas també s'exigirà la preparació professional més adequa-

da per a la feina a realitzar, i un bon coneixement de l'idioma del país de destí.

Els voluntaris de llarga durada signen un contracte, d'un any mínim de durada, amb SETEM CATALUNYA i l'entitat del Tercer Món que els acull, mitjançant el qual s'estableixen les condicions del seu treball i de la seva estada en aquell país. SETEM i l'organització del Tercer Món receptora es fan càrrec de les següents despeses del voluntari: viatges, allotjament, manutenció, assegurança mèdica, tràmits legals, diner de butxaca i altres aspectes que s'acordin entre les parts.

També s'ofereix als objectors de consciència al servei militar la possibilitat de realitzar la seva prestació social substitutòria al Tercer Món, en places de voluntariat de llarga durada. Els requisits exigits en aquest cas són els mateixos que s'estableixen per a la resta de voluntaris però, per raons administratives, els objectors cal que formulin la seva sol·licitud a almenys un any abans de la data prevista d'incorporació.

Els candidats omplen un dossier de candidatura, pel qual entren o no a formar part de la borsa de voluntaris. Quan una organització del Tercer Món demana un voluntari, SETEM CATALUNYA busca la persona més adequada per al país i la feina a realitzar. Lamentablement, però, aquestes places tenen un cost elevat i les possibilitats

de finançament limiten el nombre de voluntaris que hi podrien ésser enviats.

Finalment, els candidats seleccionats per ocupar una plaça de voluntariat de llarga durada participen, abans d'incorporar-se

al seu destí, en un procés de preparació que inclou: tutoria personalitzada, realització del Curs A.D.I. (formació d'Agents de Desenvolupament Internacional) i una formació més especialitzada en funció de la tasca encomanada.

Aquest any, la meua feina és bàsicament sanitària. Ja estic feta tota una doctora. Durant el mes d'agost he fet cursos a promotors de salut de les comunitats. A partir de setembre fins a començaments d'any estaré al laboratori que van condicionar els del camp de solidaritat de San Gabriel de Váradero. A partir de febrer serà qüestió d'agafar la motxilla i una canoa i anar a visitar totes les comunitats per fer un seguiment dels promotors i passar consulta —«tantear», com diuen ells—, als malalts.

Realment, en l'aspecte de salut estan molt malament i a vegades et sents molt impotent. Un cap de setmana, la Núria (l'altra voluntària de llarga durada del SETEM) i jo vam anar a Antioquia, una comunitat que està a 8 hores de camí a peu per la selva, des

de Progreso. Doncs bé, vam tenir 42 pacients en un dia. Entre ells hi havia una noia mossegada per una serp, una «cascabel» que és mortal si no l'agafes a temps (vam estar de sort i la vam tractar de seguida). També hi ha malalts de tuberculosi (alguns tenen el mateix aspecte que els presoners dels camps de concentració), malnutricions infantils, parasitosis bestials,... i et trobes que gairebé no tens medicaments. És força dur, però et fa rendir al cent per cent de tu mateixa.

Però bé, a part d'això, i dels maleïts mosquits que no ens deixen tranquil·les, tot és meravellós. El paisatge és indescriptible, la selva embrixa, el riu, la pluja, la gent...

IMMA, voluntària al Perú

El voluntariat permanent a Catalunya

Com ja hem indicat, l'acció directa al Tercer Món, necessària i urgent, només pren sentit si va acompanyada d'un esforç seriós per transformar des del Nord les estructures injustes que són a l'arrel del sofriment de tants homes i tantes dones dels països del Sud. Per això, SETEM CATALUNYA té un especial interès a promoure entre els seus associats totes aquelles iniciatives que condueixin a un compromís actiu i permanent per aquesta causa. I molt especialment entre els joves que han participat com a voluntaris en projectes al Tercer Món. SETEM s'esforça perquè quan aquests joves tornin al nostre país no es perdi tot el cabal d'experiència i d'energia que duen, sinó que es canalitzi en forma de treball per la sensibilització d'altres persones i de l'opinió pública en general; en forma de pressió sobre les institucions i els governants perquè canviïn les lleis i les pràctiques que perjudiquen el Tercer Món; i en forma d'una acció voluntària organitzada que eixampli els vincles de solidaritat amb el Tercer Món.

D'aquesta manera, l'objectiu final del SETEM podria definir-se com la creació d'una militància crítica i activa en favor del Tercer Món a Catalunya. Una militància no només individual, sinó

col·lectiva i organitzada en un teixit associatiu ample i madur.

Aquest teixit associatiu solidari haurà de girar al voltant de dos eixos essencials: acció i reflexió. Acció, perquè el compromís es tradueixi en canvis palpables i comportaments coherents que ajudin a transformar la realitat. I reflexió, perquè l'activitat necessita sostenir-se i alimentar-se en raons i motivacions profundes i en una anàlisi correcta de la realitat que volem transformar.

En l'àmbit de l'acció, SETEM dona diverses respostes:

- L'organització dels voluntaris o militants en petits Comitès de Solidaritat.
- La promoció del comerç alternatiu com una forma de compromís.
- La participació en mobilitzacions ciutadanes i campanyes de denúncia.
- La promoció d'agermanaments entre grups del Tercer Món i grups de Catalunya.
- Un servei de voluntaris per a la participació en taules rodones, xerrades i actes de solidaritat.

En l'àmbit de la reflexió SETEM, també ofereix propostes concretes:

- Seminaris de formació permanent.
- Materials per a la reflexió a l'interior dels comitès.
- La revista de l'associació.
- Trobades anuals adreçades principalment al conjunt dels ex-voluntaris.

L'ACAMPADA DEL 0,7 ARRIBA A BARCELONA

La consciència solidària els ha portat a canviar la comoditat de casa seva per l'austeritat d'una tenda de campanya. Encara que el temps no va acompanyar l'inici de la campanya, 80 tendes, amb una mitjana de dos a tres persones cada una, acampen des d'ahir en una de les principals vies de la ciutat, l'avinguda Diagonal de Barcelona. La seva bandera és una xifra: 0,7. Reivindiquen la cesió del 0,7% del producte interior brut (PIB) als països del Tercer Món.

La majoria són joves estudiants que pertanyen a un centenar d'organitzacions humanitàries, sindicals i polítiques. Però amb ells conviuen també altres ciutadans: des d'una parella de pensionistes fins a una infermera acompanyada pel seu fill de cinc anys. Tots tenen clar que el mínim que poden fer els governs, tant els autonòmics com el central, és destinar el 0,7% dels seus recursos als països subdesenvolupats. Però no només els importa la quantitat, sinó també la

qualitat. Pensen que és una qüestió fonamental com es destinen aquests diners.

La transparència i el control també figuren entre les reivindicacions dels acampats. Coincideixen que més enllà del significat concret de la xifra, el 0,7 s'ha convertit en el crit de solidaritat d'una proposta en certa manera utòpica: les relacions econòmiques mundials, que fomenten un brutal desequilibri entre països desenvolupats i països pobres, han de canviar. Luis Sánchez i la seva dona, tots dos pensionistes, van muntar la seva tenda ahir al matí. El seu estat de salut ja no els permet de dormir a la tenda, però s'han compromès a ser-hi cada matí. L'Arnau, de cinc anys, fill d'una infermera, corria ahir sota la pluja acompanyat per la seva mare. I sabia molt bé per què estava allà: «perquè tot el món destini el 0,7 (recordava perfectament la xifra) als més pobres». L'Arnau dormirà a casa entre setmana, però tots els caps de setmana hi anirà mentre duri l'acampada.

Diari «El País», 13/11/1994

Àrea de formació

seu desenvolupament, sigui a partir d'accions puntuals de solidaritat o bé des d'un compromís més llarg i estable. En aquest últim cas, la formació que ofereix el SETEM també intenta donar resposta a la necessitat que tenen moltes ONGs de voluntaris i professionals preparats i competents; de persones capaces de promoure el desenvolupament d'altres pobles des d'un respecte profund envers les seves cultures i la seva història.

Tanmateix, això no ha de fer oblidar que el propòsit final del SETEM és formar «agents de canvi social», independent de les activitats concretes o del poc o molt temps que es vagi al Tercer Món. Per això treballem molt les motivacions i les actituds personals en totes les nostres ofertes formatives. Cal que cadascú reflexioni i aprofundeixi sobre aquests aspectes abans de voler anar al Tercer Món (hi vagi per un mes o per molts anys) o en proposar-se de col·laborar des del nostre país en accions solidàries. La visió personal sobre la problemàtica Nord-Sud en sortirà transformada i enfortida si hi ha aquest treball de reflexió.

El treball del SETEM se centra més en l'«apren» que en el «col·labora». Per això la formació ha anat esdevenint el pilar central que sosté totes les altres activitats. És una formació encaminada a comprendre l'autèntica solidaritat i a saber-la posar en pràctica. I està adreçada a tots els qui volen comprendre millor la problemàtica del Tercer Món i col·laborar eficaçment en el

L'oferta formativa del SETEM pretén adaptar-se als moments, les situacions i les sensibilitats diferents de les persones que s'acosten a l'entitat. Els cursos i seminaris estan dissenyats de manera que puguin seguir-se com un camí d'aprofundiment en tota aquesta temàtica; però també cada un d'ells té sentit per si mateix.

Seminaris d'introducció a la cooperació internacional

Pretenen donar resposta a la creixent inquietud que existeix entre els adolescents i els joves pel món de la cooperació al desenvolupament.

Aquests seminaris s'adrecen sobretot als menors de 21 anys, que encara no poden accedir al cicle dels camps de solidaritat del SETEM. També són d'interès per a les persones que per alguna raó no tenen la possibilitat de viatjar al Tercer Món.

Formació del voluntariat de curta durada

Els voluntaris dels camps de solidaritat del SETEM participen en un procés formatiu al llarg de l'anomenada 1a. fase, que inclou:

- Un curs d'aproximació general a la problemàtica del Tercer Món, la solidaritat internacional i l'educació per al desenvolupament. Té una durada de 40 hores i es realitza al llarg de diversos caps de setmana.
- Reunions i activitats en petits grups al llarg de tota la 1a. fase (5 mesos) que permeten una reflexió més individualitzada i aprofundida, acompanyada per un coordinador de grup.

Formació del voluntariat de llarga durada

Curs A.D.I.

El curs de formació d'Agents de Desenvolupament Internacional, pretén oferir a les ONGs una formació pràctica i operacional per a aquelles persones (professionals o voluntàries) que han de dur a terme missions sobre el terreny en països del Tercer Món, en el marc de projectes de desenvolupament i d'assistència humanitària.

S'ofereix un programa d'anàlisi teòrica i capacitació tècnica en relació a la gestió de projectes de desenvolupament, a la logística de les accions, a les relacions humanes, a les tecnologies apropiades, etc. a fi de treballar eficaçment en accions de desenvolupament comunitari en països del Tercer Món.

El curs també és un espai de reflexió i d'intercanvi d'experiències entre les ONGs. Per això compta amb la participació i la col·laboració d'un ampli ventall d'ONGs catalanes i europees, especialment de les que duen a terme un volum important de treball sobre el terreny en els països del Tercer Món o una reflexió aprofundida i rigorosa sobre les relacions Nord-Sud. Els alumnes del curs també procedeixen de diferents ONGs, espanyoles o bé d'Amèrica Llatina.

Beques BIOFORCE

«BIOFORCE DÉVELOPPEMENT RHONE-ALPES» és una escola de formació de logistes per al Tercer Món, amb seu a Lió (França). Aquesta escola, de reconegut prestigi, ofereix una formació pràctica i operacional en tres anys als joves europeus que volen intervenir en missions sobre el terreny en països del Tercer Món, dins de projectes de desenvolupament i d'assistència humanitària.

SETEM CATALUNYA manté un acord de col·laboració amb aquesta escola, que inclou un sistema de beques segons el qual, cada any, cinc joves espanyols d'entre 19 i 25 anys són seleccionats per anar a formar-se a Lió. Aquesta formació comprèn un primer curs, a Lió, de

1.000 hores, amb formació tècnica, administrativa, física, en relacions humanes i interculturals. Posteriorment, existeix la possibilitat de realitzar 6 mesos de perfeccionament lingüístic i de treball en pràctiques a la seu d'organitzacions humanitàries europees. I, finalment, 16 mesos de missió al Tercer Món, en programes de desenvolupament o emergència gestionats per ONGs, institucions governamentals o organismes internacionals.

L'acord de SETEM amb BIOFORCE també contempla la possibilitat que alguns alumnes que marxaran a col·laborar a projectes a l'Amèrica Llatina millorin abans el seu nivell de castellà a Espanya, col·laborant durant uns mesos amb ONGs de casa nostra. Igualment es preveu que alguns alumnes puguin

El curs A.D.I. m'ha ajudat a ampliar les meves perspectives sobre com ha de fer-se la cooperació i per què. També m'ha ajudat a canalitzar el sentit del nostre treball.

MARGARIDA (Barcelona)

Me parece muy importante tener la oportunidad de formarte unos criterios muy claros si vas a trabajar en el campo de la cooperación internacional. Además favorece la unión entre distintos grupos y ONGs, y es muy importante sentirte unido y respaldado en estos temas.

JORGE (Madrid)

Nuestro trabajo aquí no sólo es estar de maestro o de enfermera sino que se trata de acompañar a una comunidad de cerca, de ejercer de verdadero Agente de Desarrollo, por eso desde aquí aún vemos más positivo el curso A.D.I.

*FERNANDO I GEMA (Saragossa)
(actualment voluntaris a Guatemala)
(tots ells del curs A.D.I. 1994)*

realitzar la missió que completa la seva formació en un país del Tercer Món a través dels programes de voluntariat de SETEM CATALUNYA.

Formació del voluntariat permanent a Catalunya

Reflexió sobre un tema anual

La Federació SETEM elegeix cada any un tema de reflexió i actuació per als seus voluntaris permanents, socis i persones més directament vinculades a l'organització. Tots els comitès o grups de base de la Federació treballen aquest tema en les seves reunions i trobades d'aquell any, mitjançant materials adequats. I també planifiquen accions externes de sensibilització i solidaritat en relació a aquest tema.

Seminaris de formació permanent

La formació permanent és una eina indispensable per mantenir viu i present el compromís de treball en favor dels pobles del Sud. Aquests seminaris, sobre temàtiques diverses, especialment adreçats a joves que ja han participat en el cicle de camps de solidaritat, són un espai de formació i aprofundiment, de reflexió i diàleg, sobre grans qüestions d'actualitat en el nostre món, que

configuren el present i són decisives per construir el seu futur.

Formació de responsables d'activitats

A nivell de la Federació SETEM s'organitzen anualment jornades de formació per als responsables d'activitats de les diverses associacions SETEM de l'Estat espanyol. Aquestes jornades són un espai d'intercanvi i de reflexió conjunta per a tots els voluntaris que són responsables en algunes de les activitats de l'associació (coordinadors de camps de solidaritat, secretaris de comitès, etc.). També és una oportunitat per coordinar esforços i planificar possibles accions conjuntes.

Material de formació

SETEM CATALUNYA elabora alguns materials didàctics destinats a reforçar la reflexió de grups i voluntaris (vídeos, dossiers, fitxes temàtiques...). L'orientació d'aquests materials normalment no és d'aprofundir tècnicament en un tema, sinó de propiciar el debat i la interiorització d'actituds, motivacions i vivències.

També compta amb una petita biblioteca, i amb una hemeroteca i videoteca especialitzades en temes de voluntariat al Tercer Món.

Àrea de sensibilització

dana a càrrec dels seus voluntaris, i totes aquelles iniciatives que contribueixin a fer conèixer millor la realitat del Tercer Món a casa nostra, a entusiasmar altres persones, i a promoure accions concretes de solidaritat Nord-Sud.

Comitès de solidaritat

Cada dia són més el voluntaris de SETEM CATALUNYA que han estat en països del Sud, i que, en tornar, volen continuar treballant per la solidaritat. Aleshores s'agrupen en petits grups de base anomenats «comitès de solidaritat». Hi ha comitès en què el vincle d'unió és un país concret (comitè per Nicaragua, comitè pel Senegal, comitè pels Balcanes, etc.); en altres casos s'agrupen en funció d'una ciutat o d'una comarca (els comitès locals); i, en d'altres, en funció d'un sector professional determinat.

Ajudar el Tercer Món significa treballar perquè la nostra societat sigui més oberta, més solidària i més conscient de la repercussió directa que el seu benestar té sobre les poblacions més pobres del planeta. Per això l'acció a casa nostra és tan important com la cooperació amb el Tercer Món. D'altra banda, no tothom pot viatjar als països del Sud. Per això SETEM promou el treball per a la sensibilització ciuta-

L'activitat d'aquests comitès s'articula al voltant de dos eixos bàsics: acció i reflexió. Cada curs els comitès reflexionen i actuen en relació a un tema anual de tota la Federació SETEM. El Consell de la xarxa de comitès de solidaritat, format per representants de tots aquests grups de base, discuteix i planifica cada any accions de sensibilització externa sobre aquest tema.

Al seu torn, aquests comitès ajuden a mantenir una relació més directa i continuada amb els diversos grups i orga-

nitzacions del Tercer Món, permeten potenciar la reciprocitat dels camps de solidaritat, convidant i acollint joves del Tercer Món a Catalunya cada any; també promouen l'agermanament de grups i entitats de Catalunya amb grups i entitats dels països del Sud; i, en alguns casos, estableixen lligams de col·laboració amb col·lectius d'immigrants.

Tercera fase dels camps de solidaritat

Els «camps de solidaritat» del SETEM constitueixen un cicle en tres fases. La tercera, destinada a la sensibilització d'altres persones, és la més llarga i, segurament, la més important. Quan els joves voluntaris retornen dels diversos països del Tercer Món on han conviscut, col·laborat i, sobretot, après, es comprometen durant tot el curs escolar següent a donar a conèixer la realitat del Tercer Món que ells han viscut. Això és el que anomenem «tercera fase».

La tercera fase té una incidència notable. Són 400 joves que cada any coneixen directament el Tercer Món i retornen a casa amb ganes de contagiar la seva experiència. L'efecte multiplicador d'aquesta mobilització anual arriba a moltes persones. Durant el curs 1993-94 aquests joves van organitzar més de 1.000 actes públics de sensibilització o van participar-hi (reunions, conferències, taules rodones, passis de diapositives, exposicions...). D'acord

amb un estudi realitzat, aquest curs, les accions varen arribar a prop de 60.000 persones, majoritàriament joves.

A més de la incidència directa, també cal sumar la difusió a través de mitjans de comunicació. El curs 1993-94 els voluntaris de l'estiu anterior van transmetre la seva visió del Tercer Món a través de mitjans de comunicació en 163 ocasions: 14 a través de televisió, 47 a través de programes de ràdio, i 102 vegades per mitjà d'articles i reportatges en la premsa escrita.

Encara que la majoria d'aquestes accions són per iniciativa dels propis voluntaris, el SETEM també hi contribueix de diverses maneres. D'una banda, el SETEM rep directament nombroses demandes d'activitats de sensibilització procedents de grups i entitats del país, i s'encarrega de buscar, d'entre els voluntaris, aquells que les puguin atendre. De l'altra edita i distribueix materials de suport per als voluntaris: vídeos, publicacions, etc. I, finalment, el SETEM assessora i forma els voluntaris perquè facin una tasca de qualitat.

Visita de joves al Sud

Com una activitat més de la tercera fase dels camps de solidaritat, SETEM convoca anualment a Catalunya persones del Tercer Món perquè coneixin la nostra terra i ens ajudin a comprendre millor la realitat dels seus països. Gene-

ralment, es tracta de joves procedents de les organitzacions locals dels països del Sud que cada any acullen camps de solidaritat del SETEM.

Així, per exemple, l'any 1994 foren convidats 15 joves d'organitzacions d'Àfrica, d'Amèrica Llatina i d'Àsia els quals, durant un mes, foren acollits a casa de voluntaris del SETEM, van conèixer el nostre país i van participar en nombrosos actes públics i accions de sensibilització en diverses ciutats (conferències, taules rodones i presència a premsa, ràdio i televisió).

Aquesta visita anual també permet que organitzacions populars dels diferents continents puguin intercanviar les seves respectives experiències en el treball pel desenvolupament i la justícia social.

Amb motiu de la visita organitzada l'any 1994, el SETEM i el Centre Callassanç van produir un vídeo titulat *La veu dels joves del Sud*, on 15 líders juvenils dels 3 continents ofereixen la seva opinió sobre la solidaritat Nord-Sud i el treball de les ONGs.

Agermanaments

Una altra fórmula per fomentar la sensibilització i la solidaritat són els agermanaments. Els agermanaments són una relació continuada d'amistat i col·laboració entre grups del nostre país i grups del Tercer Món. El SETEM promou aquest tipus de vinculació amb especial èmfasi, perquè diverses experiències han demostrat molts bons resultats. Els agermanaments són fonamentalment una relació educativa, on el més important no és la quantitat de coses o de diners que s'intercanviïn sinó la qualitat de la relació i l'amistat que s'estableix. A semblança dels camps de solidaritat, es tracta més d'aprendre que no d'ajudar, més de rebre que no de donar.

Nombrosos grups de joves, escoles, esplais, parròquies, s'han agermanat amb col·lectius de caire similar de països del Sud en els darrers anys. Els voluntaris del SETEM promouen i faciliten aquesta relació però, un cop iniciada, correspon a cada grup o entitat de mantenir-la viva i fer-la créixer.

*San Salvador (El Salvador),
14/11/1990*

El motivo de la presente es para comunicarles que estamos trabajando y que siempre esperamos su apoyo solidario. No nos habíamos podido comunicar con ustedes por haber tenido serios problemas en nuestro trabajo.

A partir del mes de noviembre de 1989 se agudizaron los ataques contra el movimiento popular con capturas, amenazas, desaparecimientos y asesinatos; de lo cual el CJNV no estuvo exento, por sufrir sus miembros capturas arbitrarias. A la vez el ejército nos robó parte del material de oficina y dinero en efectivo.

Todo esto vino a perjudicar el trabajo de nuestro organismo, ya que nos sentíamos inseguros y con miedo a seguir adelante. Pero viendo la importancia y necesidad de nuestro trabajo, hemos continuado nuestra labor de proyección juvenil en las distintas comunidades cristianas y con el sector estudiantil.

Consideramos muy necesario su apoyo moral y material para con nosotros, que nos ayuda a continuar con más fuerza nuestra labor de proyección juvenil.

*CENTRO JUVENIL NUEVA VIDA
(Agermanat amb un grup de joves
de Barcelona)*

Belo Horizonte (Brasil), 29/9/1991

Cada cop que arriba una carta o un paquet vostre és un dia de festa. Hem volgut sortejar qui us enviaria la invitació de la inauguració del nostre nou forn de pa. Però com que tots els nens volien fer-ho, us les enviem totes.

Estem vivint una situació ben difícil. Hi ha una gran persecució d'infants i adolescents pobres. Laltre dia hi hagué una operació anomenada «arrastao» en la qual van endur-se 600 adolescents i molts d'altres foren maltractats. Estem demanant la substitució del jutge actual, amb protestes contra els assassinats i les manifestacions al carrer.

El dia de la inauguració del nostre forn de pa els nens representaran una peça titulada «criança e adolescente prioridade absoluta», on demostren el seu rebuig dels maltractaments a menors i denuncien la nostra societat que els margina.

*COOPERATIVA CRECHE TIA LITA
(Agermanada amb un grup de
famílies catalanes).
(Carta traduïda del portuguès)*

Vídeos i recursos educatius

En col·laboració amb el «Centre Calassanç d'Imatge i So» de Barcelona, el SETEM ha realitzat en els últims anys un esforç notable en l'àmbit àudio-visual. A més dels nombrosos muntatges de diapositives o en vídeo que els propis voluntaris elaboren en tornar dels camps de solidaritat de l'estiu, el propi SETEM i el Centre Calassanç han anat produint conjuntament un material de qualitat per a la sensibilització i la difusió de la realitat del Tercer Món entre la joventut catalana.

D'entre la col·lecció de vídeos produïts, convé destacar-ne alguns que han estat premiats en diversos certàmens: *Records de l'altiplà*, finalista dels Premis Actual 1994 de la Televisió de Catalu-

nya; *Centre aéré: un casal d'estiu al Camerun*, premi Francesc Barrachina 1993, atorgat per Colònies Jordi Turull i la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya; i *Un altre lloc en el món*, premi al millor documental del XXIV Festival Internacional de Cinema i Vídeo Ciutat de Badalona, i segon premi del XXXVI Certamen de Vídeo Documental del Centre Excursionista de Catalunya.

A més dels vídeos, SETEM també ha preparat i editat alguns altres materials educatius com, per exemple, el Calendari Escolar Amics del Món. Aquest calendari, destinat a les escoles, s'acompanya d'un dossier per al professorat amb propostes d'activitats per a diverses dates assenyalades del curs.

Àrea de cooperació

sinó de persones. El capital del SETEM són els seus voluntaris.

Això no significa que aquesta forma de cooperació pugui dur-se a terme sense recursos econòmics. L'enviament de voluntaris té un cost. I SETEM destina els donatius i les aportacions dels seus socis al finançament del voluntariat de llarga durada, perquè aquesta és la seva via específica d'ajut al Tercer Món.

Els voluntaris de llarga durada, en efecte, constitueixen la principal forma de cooperació del SETEM amb les organitzacions dels països del Sud. Tanmateix, tampoc no podem oblidar les activitats de cooperació que neixen dels camps de solidaritat anuals i dels comitès de solidaritat, o bé la importància creixent del comerç solidari.

El voluntariat de llarga durada

SETEM és una organització de cooperació internacional, però no és una organització financera. La majoria d'ONGs, o almenys les més conegudes, centren el seu treball en la recaptació de fons i en el finançament de projectes de desenvolupament en països del Tercer Món. SETEM, en canvi, no disposa d'un departament de projectes. Perquè la cooperació que promou no consisteix en la transferència de diners,

Després de realitzar el curs A.D.I., de formació d'Agents de Desenvolupament Internacional, els voluntaris de llarga durada marxen cap al seu destí per un període d'un a tres anys. La seva missió no consisteix a intervenir en projectes de desenvolupament del SETEM ni d'altres organitzacions del Nord sinó a reforçar l'acció transformadora d'una organització local del Sud, entrant a formar part del seu equip humà per potenciar la seva capacitat de treball i aportar una transferència de coneixements en determinats aspectes.

El perfil del voluntariat de llarga durada del SETEM és molt plural: agrònoms, educadors, economistes, sanitaris, periodistes... De fet, la capacitat tècnica i professional del voluntari, essent molt important, no constitueix l'element decisiu. L'essencial són les seves qualitats humanes: disponibilitat, flexibilitat, capacitat de treball en equip, maduresa psicològica... i bones dosis de recursos i d'empenta per a l'animació comunitària.

En l'anterior capítol sobre formació ja han estat descrits els aspectes més importants d'aquesta activitat del SETEM.

Només convé afegir una precisió terminològica: SETEM prefereix emprar el mot «voluntari» abans que «cooperant». Per diverses raons: en primer lloc, perquè aquestes persones no perceben cap salari durant la seva ex-patriació sinó només diner de butxaca i per cobrir les despeses de la seva missió (viatge, allotjament, manutenció, assegurança mèdica, etc.). I, en segon lloc, perquè el terme «cooperant» ha quedat massa vinculat a la cooperació oficial dels governs o bé a un tipus d'assistència tècnica que actua sense comprometre's en els processos d'alliberament i de lluita política de les organitzacions populars.

CODI DEONTOLÒGIC DEL VOLUNTARI COOPERANT

- 1. El voluntari cooperant ha d'ajudar la contrapart local a protagonitzar el projecte.*
- 2. El voluntari cooperant ha d'estimular que creixi en la contrapart local i en la comunitat beneficiària la confiança en si mateixos i l'auto-estima.*
- 3. El voluntari cooperant no ha d'ajudar a qui no vulgui ajudar-se a si mateix.*
- 4. El voluntari cooperant ha de «cooperar», no «donar».*
- 5. La finalitat de la presència del voluntari cooperant és marxar, fer-se innecessari.*
- 6. En la tasca del voluntari cooperant són més importants els processos que els resultats finals.*
- 7. El voluntari cooperant ha de comprendre la cultura local.*

- 8. El voluntari cooperant ha d'evitar el nord-centrisme en les seves anàlisis i en el seu comportament.*
- 9. El voluntari cooperant no ha d'imposar res, però tampoc no ho ha d'acceptar tot.*
- 10. El voluntari cooperant no s'ha d'enganyar ni ha d'enganyar: el poder està desigualment repartit.*
- 11. El voluntari cooperant ha de facilitar l'enteniment entre les diferents lògiques de treball del Nord i del Sud.*
- 12. El voluntari cooperant ha de coordinar el seu projecte amb els altres organismes de cooperació.*
- 13. L'objectiu del treball del voluntari cooperant no és de ser estimat pels pobres.*
- 14. En el seu treball, el voluntari cooperant rep més que no dona. Cal aprofitar aquesta oportunitat única per aprendre.*

Segona fase dels camps de solidaritat

Encara que l'objectiu principal dels camps de solidaritat no sigui la cooperació, tal com ja s'ha explicat, aquests generen moltes activitats de cooperació. I aquestes mateixes activitats constitueixen un important element educatiu i d'aprenentatge per als joves del SETEM.

Sovint, en els camps de solidaritat, els voluntaris del SETEM ajuden a fer realitat petits projectes de desenvolupament: aixecar una escola, instal·lar letrines, obrir un camí, reforestar un territori, etc. No només aportant la seva força de treball, sinó també el finançament, aconseguit durant la 1a. fase mitjançant activitats de tot tipus: venda de samarretes, sorteigs, concerts, parades al carrer, etc.

En d'altres casos, sense que hi hagi projecte que es comenci i s'acabi, s'estableixen altres formes de cooperació: treballar la terra amb joves camperols, realitzar unes colònies infantils amb monitors locals, col·laborar en l'atenció sanitària d'un campament de refugiats, realitzar un cens en un barri marginal, etc.

Sovint es tracta d'actuacions que, malgrat la seva brevetat (1 o 2 mesos) no

són menyspreables i que la contrapart local valora molt positivament. Pensem, per exemple, que la presència de voluntaris del SETEM en llars d'infants de carrer de diversos països d'Amèrica Llatina permet que els educadors d'aquests centres puguin gaudir d'unes setmanes de vacances.

Accions dels comitès de solidaritat

No hi ha millor solidaritat que la que neix del coneixement mutu i de l'amistat. Aquest és el cas dels voluntaris del SETEM que, després d'haver retornat a Catalunya, continuen cooperant i donant suport a la gent i a les organitzacions del Tercer Món que han conegut personalment. Aquests voluntaris, agrupats en petits comitès de solidaritat, multipliquen així la tasca de cooperació del SETEM, en qualitat i en quantitat.

Es tracta d'una solidaritat que neix de la base, i que l'executa la base. Els comitès de solidaritat del SETEM funcionen amb autonomia i són lloc de cultiu d'abundants iniciatives. El més important no és l'envergadura dels projectes que promouen, sempre modestos, sinó la proximitat i el coneixement mutu entre donants i beneficiaris.

INSTAL·LACIÓ D'HIVERNACLES AL DEPARTAMENT D'OUSSOUYE (SENEGAL)

El «Centre de Promotion Agricole (CPA)» de M'Lomp, al sud del Senegal, és una escola de formació i un centre d'iniciatives agrícoles i ramaderes que irradia des de fa 27 anys el desenvolupament rural al departament d'Oussouye. Un dels fruits de la seva activitat és l'AJAEDO (Association de Jeunes Agriculteurs et Eleveurs du Département d'Oussouye). Aquesta associació camperola va acceptar l'any 1991 d'acollir un camp de solidaritat de SETEM CATALUNYA. A més de la convivència amb els joves agricultors, el coneixement de l'activitat del CPA, i la col·laboració amb el treball diari de més de 20 petites cooperatives del departament, AJAEDO va plantejar als joves catalans el seu ajut per a un projecte força novedós: instal·lar un sistema d'hivernacles per al conreu d'hortalisses durant l'època de pluges.

El CPA i AJAEDO havien experimentat ja l'eficàcia d'uns petits hivernacles destinats a protegir els planters de les pluges torrencials que cauen d'agost a octubre. Però tenien dificultats a trobar el teixit adequat, i més en grans quantitats. També quedaven

per resoldre altres detalls tècnics de l'estructura i els tensors.

Els voluntaris del SETEM foren informats amb detall des del Senegal sobre les característiques del projecte. Durant els mesos anteriors al camp de solidaritat van muntar a Catalunya un hivernacle similar i van estudiar diferents possibilitats de materials. L'ajut principal que calia oferir des de Catalunya era en l'adquisició del teixit protector, impossible de trobar al Senegal. Després de nombroses gestions una empresa tèxtil de Caldes de Montbui va oferir gratuïtament el que necessitaven: 2.000 metres del teixit adequat. Amb això era possible d'instal·lar 200 hivernacles. Els diners recaptats pels voluntaris del SETEM foren destinats a cobrir el cost del transport d'aquest teixit fins al Senegal.

Durant el mes d'agost de 1991, els joves d'AJAEDO i els voluntaris catalans instal·laren 80 hivernacles en diferents cooperatives del departament. La resta d'hivernacles, fins a 200, foren instal·lats pels propis senegalesos durant els mesos de pluges posteriors, i la feina finalitzà en el transcurs d'un altre camp de solidaritat de l'any 1992. Avui dia aquests hivernacles funcionen a ple rendiment i han donat un bon impuls a la producció hortícola d'AJAEDO.

COMITÈ PELS BALCANS DE SETEM CATALUNYA

Ajut canalitzat pel comitè als camps de refugiats i les poblacions afectades per la guerra de l'ex-Iugoslàvia entre desembre de 1993 i desembre de 1994, amb la col·laboració de prop de 60 institucions (escoles, esplais, casals, parròquies...):

—30 voluntaris en camps de refugiats de Croàcia.

—80 tones d'ajuda humanitària recollida, transportada i lliurada.

—3.200 peïcs venuts a Catalunya, confeccionats per dones musulmanes refugiades.

—1 cotxe donat a l'organització Sun-cokret per a l'atenció als camps de la zona de Split.

—1 carpa gegant comprada, transportada i instal·lada al camp de refugiats de Savudrija, en col·laboració amb «Universitaris per Bòsnia», per valor de 1.700.000,- ptes.

Comerç solidari

Una via nova al nostre país per solidaritzar-nos amb el Tercer Món és el comerç solidari. Es tracta d'una iniciativa que va començar a Europa als anys 70 i que, des d'una mentalitat comercial i empresarial, promou un comerç just que generi llocs de treball en el Sud i sigui respectuós amb la persona i el medi ambient. Els promotors d'aquest comerç busquen d'establir una relació econòmica entre el Nord i el Sud d'igual a igual. Tots els materials i els dissenys dels productes són tradicionals, locals i naturals. Això és especialment important per als productes d'alimentació. Però el que és més important és que aquest tipus de comerç és una manera eficaç de col·laborar des del nostre país amb els pobles del Tercer Món.

A l'Estat espanyol el comerç solidari ha començat a estendre's amb força. SETEM també ha entrat en aquest procés, associat a la xarxa catalana de venda «Alternativa-3». Els productes que es venen a la botiga del SETEM a Barcelona procedeixen directament, sense intermediaris, de petites agrupacions d'artesans o productors de països del Tercer Món amb els quals SETEM i Alternativa-3 mantenen una relació continuada d'amistat i cooperació. Els preus dels productes són fixats pels propis artesans i una part dels guanys reverteix en projectes de desenvolupament a la comunitat d'origen.

A més de l'artesanía, tanmateix, cada cop caldrà associar més el comerç solidari als productes d'alimentació: cafè, xocolata, te, mel, sucre, melmelada...

Perquè és en aquest tema on la sensibilització de la població del Nord és més important, a fi de denunciar els mecanismes de dependència del Tercer Món respecte a les multinacionals, l'especulació i el proteccionisme dels paï-

sos desenvolupats. Aquesta forma de cooperació, molt estesa en altres països europeus, és d'esperar que creixi a casa nostra en els propers anys. SETEM mirarà de contribuir-hi en la mesura de les seves possibilitats.

*QUIN SIGNIFICAT TE EL CAFÈ
ALTERNATIU PER ALS
PRODUCTORS DEL TERCER MÓN*

Per José, un productor peruà, està molt clar el que significa el comerç just: «El preu més alt que estem obtenint quan venem el cafè alternatiu significa que la nostra cooperativa pot

pagar un metge quan algú dels nostres està malalt. Per mi, la diferència de preu ha significat que he pogut aconseguir més menjar per a la meva família i els meus fills han anat a l'escola, per primer cop, amb el material adequat». El comerç just equilibra el baix preu internacional del cafè per a José i els altres productors del Tercer Món.

Reptes de futur

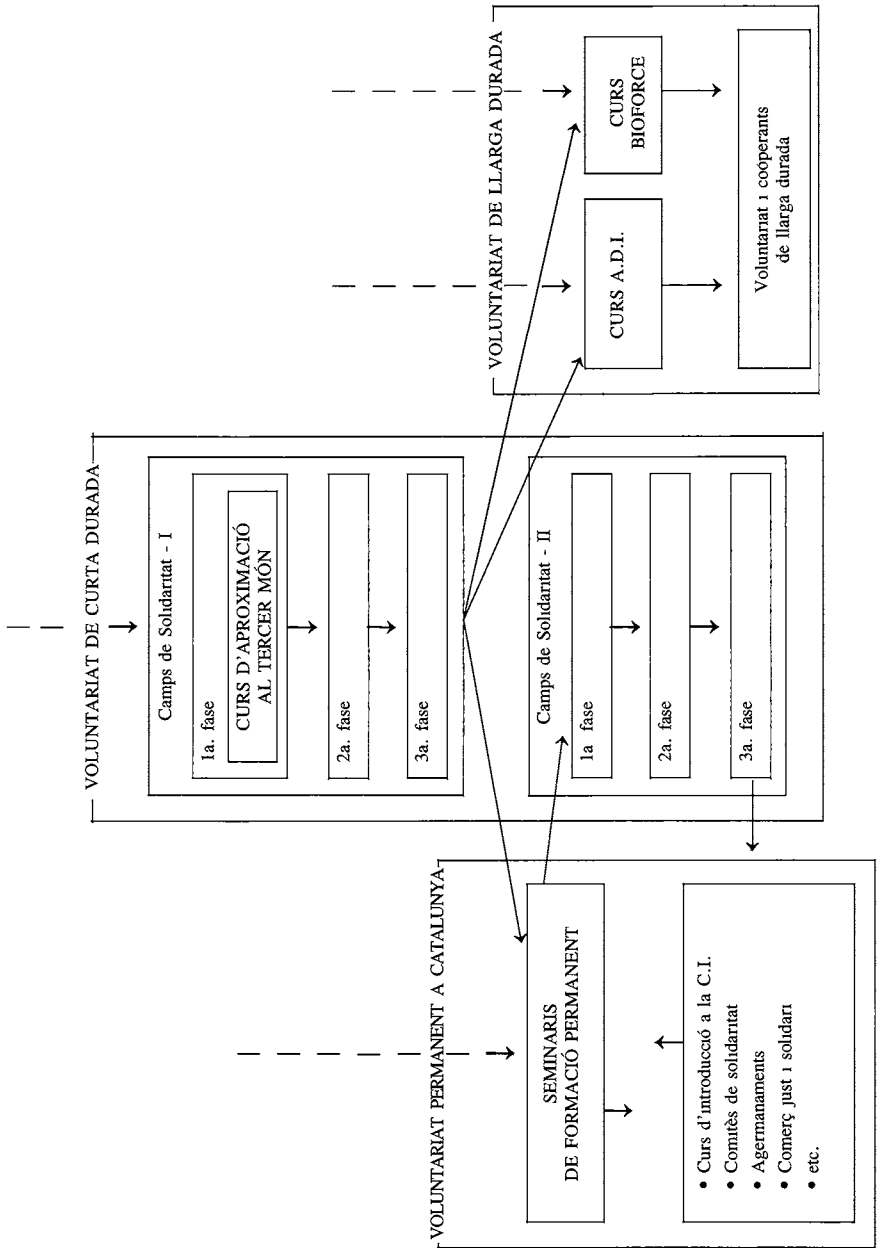
més en el SETEM, sinó en un ventall molt ampli d'ONGs i grups de base. Però l'aportació del SETEM a aquest moviment solidari pot resultar important. Són moltes les persones que, directament o indirectament, cada any coneixen millor la realitat del Tercer Món per mitjà del SETEM i dels seus voluntaris. De la capacitat del SETEM per canalitzar totes les energies d'aquest voluntariat dependrà en gran mesura la seva projecció en els propers anys.

Si el desenvolupament d'un voluntariat militant i actiu a Catalunya és un dels reptes de futur del SETEM, l'altre repte important el constitueix el desenvolupament del voluntariat de llarga durada. Cal que els 11 voluntaris de llarga durada expatriats l'any 1994 arribin a ser molts més en els propers anys.

Com ja hem indicat més amunt, l'objectiu proritari de SETEM CATALUNYA podria definir-se com la creació d'una militància crítica i activa a Catalunya en favor del Tercer Món. Una militància no només individual, sinó col·lectiva i organitzada en un teixit associatiu extens i madur.

Òbviament, aquest repte no recau no-

Així, doncs, acció al Nord i acció al Sud. Voluntariat a Catalunya i voluntariat en els països empobrits del Sud. El futur de la lluita contra les desigualtats del planeta es juga alhora en el Nord i en el Sud. Dependrà de la nostra capacitat, tant al Primer Món com al Tercer Món, de denunciar i transformar les estructures injustes que són a l'arrel del sofriment de tants homes i dones dels països més pobres.

ÍNDIX

• INTRODUCCIÓ	5
Un món «global»	5
La solidaritat Nord-Sud	5
Sensibilització, formació, compromís	6
• EL CAMÍ RECORREGUT DES DE 1968	9
Les coses han canviat molt	9
L'esperit del 68	9
El moment de la crescuda	10
Algunes xifres	12
• LES ACTIVITATS	15
El voluntariat de curta durada	15
El voluntariat de llarga durada	18
El voluntariat permanent a Catalunya	20
• ÀREA DE FORMACIÓ	23
Seminaris d'introducció a la cooperació internacional	24
Formació del voluntariat de curta durada	24
Formació del voluntariat de llarga durada	24
Formació del voluntariat permanent a Catalunya...	26
• ÀREA DE SENSIBILITZACIÓ	27
Comitès de solidaritat	27
Tercera fase dels camps de solidaritat	28
Visita de joves del Sud	28
Agermanaments	29
Vídeos i recursos educatius	31
• ÀREA DE COOPERACIÓ	33
El voluntariat de llarga durada	33
Segona fase dels camps de solidaritat	35
Accions dels comitès de solidaritat	35
El comerç solidari	37
• REPTES DE FUTUR	39

TÍTOLS PUBLICATS

- 1. TRAJECTE LABOR** és una cooperativa d'educadors especialitzats que pretén la reestructuració de la personalitat dels joves, a través de la convivència i la participació social.
- 2. CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ** actua en el camp de la prevenció i la reinserció social de joves inadaptats. Opta per acollir activament la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen.
- 3. MOVI D'A, Moviment d'Aturats** del barri de La Mina, de Sant Adrià de Besòs, és una associació que té per objectiu l'ocupació juvenil. Pretén, la integració dels joves al món laboral i a la societat on viuen.
- 4. LA VOLA** és una entitat que treballa en el camp de l'educació ambiental. Pretén que la societat, i en especial l'escola, participi activament en la solució dels problemes del medi ambient.
- 5. FUSTALL** és una associació que treballa en la formació i en la inserció social de nois amb problemes de fracàs escolar, en atur, propers al món de la delinqüència i la drogodependència.
- 6. MOVIBAIX** és un moviment educatiu en el temps lliure infantil i juvenil del Baix Llobregat. Ofereix serveis als centres d'espai i als ajuntaments de la comarca amb un caràcter de servei públic.
- 7. EDUCACIÓ D'ADULTS A LA PERONA.** Una experiència compromesa en la transformació de les deplorables condicions de vida de la comunitat gitana de La Perona, un barri de barraques desaparegut a Barcelona.
- 8. AULA-TALLER CRUÏLLA** és un servei que s'adreça a nois i noies dels barris barcelonins de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona, que han deixat l'escola i no treballen.
- 9. CEPA** (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius). Associació ecologista, científica i independent, que es proposa dotar d'una cobertura tècnica els grups de base i els moviments populars que es proposen promoure la defensa del medi i de la qualitat de vida.
- 10. ESCOLA D'ADULTS LA VERNEDA—SANT MARTÍ** és un centre educatiu amb un projecte pedagògic i social definit: públic, pluralista i participatiu, integrat en el barri. Actua en la línia del que s'anomena desenvolupament comunitari.
- 11. CASAL DELS INFANTS DEL RAVAL** és un servei que té com a objectiu proporcionar als nens i nenes del barri del Raval de Barcelona l'esbarjo, l'educació i d'altres condicions de vida de què estan mancats però als quals tenen dret.
- 12. EXPERIÈNCIES D'ALFABETITZACIÓ.** Tres col·lectius d'alfabetització —d'Osona, Castelldefels i La Mina— posen en comú les seves experiències i hi reflexionen conjuntament.
- 13. CLUB INFANTIL JUVENIL BELLVITGE** és una entitat pionera en l'educació en el lleure en el nostre país que presta un servei a la societat, des del barri de Bellvitge a través de l'educació en l'espai i el temps lliure.
- 14. TALLER ELS TRES TURONS** és una associació del barri del Carmel de Barcelona que treballa per la rehabilitació i reinserció laboral i comunitària de persones amb trastorns psíquics.
- 15. TRINJOVE.** Una experiència de desenvolupament local a través de la promoció ocupacional, la inserció laboral, la informació i el lleure creatiu.

16. **L'ESCOLA DEL BAIX** és una escola de formació de monitors i un centre d'investigació i documentació sobre l'educació en el lleure infantil i juvenil, a la comarca del Baix Llobregat.
17. **CP'AC.** Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya. És un equip de joves professionals dedicats a l'assessorament en la creació de petites empreses i a la formació d'emprenedors.
18. **ESCOLA DE L'ESPLAI.** Ofereix cursos d'animació socio-cultural i d'educació en el lleure, social i ambiental, contemplant alhora les dimensions humana i transcendent.
19. **CASAL INFANTIL I JUVENIL DE MARIANAO.** Des que, l'any 1985, el moviment de joves del barri de Marianao (Sant Boi de Llobregat) va ocupar un edifici il·legal a tall de *squatters*, fins avui, el CIJM ha desplegat una intensa activitat social.
20. **UN MODEL D'ESCOLA DINTRE DE LA PRESÓ.** L'experiència de cinc anys de treball docent a l'escola de la presó de dones «Concepció Arenal» i a la presó d'homes «Salvador Dalí», una tasca educativa ben poc coneguda i en un context marcat per una dura problemàtica social.
21. **CASAL DE CULTURA DE SANTA COLOMA DE GRAMENET.** L'any 1976 un grup de persones sensibilitzades del barri de Santa Rosa, va organitzar-se per impulsar un moviment de cultura popular compromès en la transformació de la societat des de la base.
22. **EL SERVEI COLÒNIES DE VACANCES** és una entitat amb més de 25 anys d'història, amb vocació envers els infants, l'educació i la cultura. Actualment ofereix serveis de suport i d'infraestructura, fonamentalment cases de colònies.
23. **ESCOLA D'ADULTS CONCÒRDIA.** L'any 1975 sorgiren arreu de Catalunya diferents nuclis d'escoles d'adults lligades a moviments populars i d'ensenyants: un d'ells era el de Sabadell. El curs 1989-90 diverses escoles s'unificaren en el Centre d'Adults Concòrdia.
24. **ÀREA CULTURAL ORIOL.** En el barri del Riu Nord, a Santa Coloma de Gramenet, un grup de persones desplega, des de l'any 1980, una tasca social, cultural i humanista adreçada des dels infants i jovent a la tercera edat.
25. **MOVIMENT DE CENTRES D'ESPLAI CRISTIANS.** Una realitat eclesial que ve caracteritzada pel fet de proposar un projecte educatiu en el temps lliure a través d'una institució educativa com és el **centre d'esplai**.
26. **EL SAFAREIG. GRUP DE DONES FEMINISTES DE Cerdanyola.** És un grup plural, amb dones de diferents orígens i concepcions. El fet d'ésser un grup «de poble» possibilita d'incidir en la realitat del municipi i de participar activament en la creació de serveis i activitats per a les dones.
27. **FORMACIÓ PROFESSIONAL I PRÀCTIQUES A L'EMPRESA A CATALUNYA.** La reactivació econòmica a partir de la primera meitat dels anys vuitanta va fer emergir un nou model de transició al treball, que valora la formació de base i les capacitats de polivalència i d'iniciativa.
28. **ESCOLA D'ACCIÓ ESPECIAL F. GARCÍA LORCA.** L'experiència va començar el curs 1980-81, al barri de Sant Roc, a Badalona. Va sorgir per acollir els nens i nenes —principalment de famílies gitanes— que, a causa de la seva marginació, no havien estat escolaritzats.

- 29. MINYONS ESCOLTES I GUIES SANT JORDI DE CATALUNYA.** Engloba un total de 11.000 nois i noies d'uns 150 agrupaments, pertany a l'Escoltisme i Guiatge Catòlic i segueix els principis i el mètode fundat per Lord Baden-Powell, adequat a l'actualitat i adaptat a la realitat social i nacional de Catalunya.
- 30. FUNDACIÓ SANT PERE CLAVER.** Des de la seva creació l'any 1987, la seva tasca assistencial envers les persones desvalgudes s'ha desplegat de forma sorprenent: el Grup **Menjadors d'Infants**, el Centre Obert **Arrels**, el Servei d'Acollida **Els Quatre Vents**.
- 31. COL·LECTIU DE CULTURA POPULAR DE SANT VICENÇ DELS HORTS.** Sorgeix l'any 1982 d'un grup de professionals de l'ensenyament, animadors de grups de joves i gent amb inquietuds envers el món juvenil.
- 32. CAN ENSENYA S.A.L.** És el resultat d'un procés iniciat l'any 1977 a Nou Barris (Barcelona) per una Cooperativa-Taller que treballava amb criteris terapèutics en un col·lectiu de minusvàlids.
- 33. CENTRE ESCLAT—BELLVITGE.** El 1978, del col·legi Enric d'Ossó de Bellvitge sorgeix la iniciativa de crear un Centre d'Espai. Després, es crea l'Aula Taller, una resposta concreta als nois i noies de 14-16 anys que el sistema educatiu ha deixat al marge.
- 34. CASAL L'AMIC DE CAMPCLAR.** Campclar és un dels barris taragonins amb problemàtiques socials més greus. Des de 1983, un grup de joves inicia una tasca educativa que desemboca, l'any 1988, en la creació del Casal l'Amic.
- 35. PROGRAMA SOCIAL DEL COL·LEGI SANT IGNASI.** Es basa en el voluntariat social i la sensibilització envers la marginació. Des de l'escola es pretén que l'alumnat realitzi un procés de conscientització que porti a un compromís de vida al servei dels altres i en favor de la justícia.
- 36. ADSIS (Associació de Serveis d'Iniciativa Social).** És una entitat que promou i realitza serveis i activitats de caire social. D'entre els seus projectes hi ha els Tallers d'Iniciació Professional, el Centre Obert «Paraula» i Xarvol, xarxa de voluntariat.
- 37. GRANJA-ESCOLA SINAI.** Un projecte per a joves que no poden integrar-se ni a Formació Professional ni al món laboral. «Per a adolescents que l'escola no entén: una escola diferent».
- 38. COL·LECTIU RONDA.** Despatx d'advocats creat l'any 1972. Actualment segueixen en la tasca sobre les bases ideològiques d'unitat, independència, democràcia de base i anticapitalisme, des d'un model autogestionari: així de clar.
- 39. LA SAMBA KUBALLY** és l'Escola Africana d'Adults de Santa Coloma de Farners. Està compromesa en la recerca d'un model d'intervenció en matèria de formació de treballadors estrangers extracomunitaris.
- 40. EL CENTRE D'ACOLLIMENT PER A AFRICANS SANT PAU DE MATARÓ** neix l'any 1983 a partir d'una interpel·lació que es fa la comunitat parroquial: què podem fer en favor dels africans que viuen a la zona? La resposta és un conjunt d'activitats i serveis de tot ordre.
- 41. ATENEU POPULAR SANT ROC,** des de la seva fundació l'any 1987, és un nucli dinamitzador d'aquest barri badaloní. Els seus objectius s'actualitzen de curs en curs a fi de respondre a les necessitats i als reptes.

Subscripcions i comandes:

Fundació Serveis de Cultura Popular.

Provença, 324, 3^a.

08037 Barcelona. Tel. 458 30 04

En preparació

Grup Akwaba •

Associació Tapís •

SETEM és una ONG de cooperació internacional, però no es dedica a la recaptació de fons ni al finançament de projectes de desenvolupament al Tercer Món: la cooperació que promou no consisteix en la transferència de diners sinó de persones. El seu capital són els seus voluntaris, formats i capacitats per a «col·laborar i aprendre». Fundada a Catalunya l'any 1968, actualment, com a Federació SETEM, s'estén a d'altres comunitats de l'Estat espanyol i a algunes ciutats d'Itàlia ●

Aquesta publicació ha estat realitzada amb paper ecològic.

SERVEIS DE CULTURA
POPULAR

fundació cultural

